

MAVZU: ZOTILJAM KASALLIGINING— SABABLARI, ALOMATLARI VA DAVOLASH.

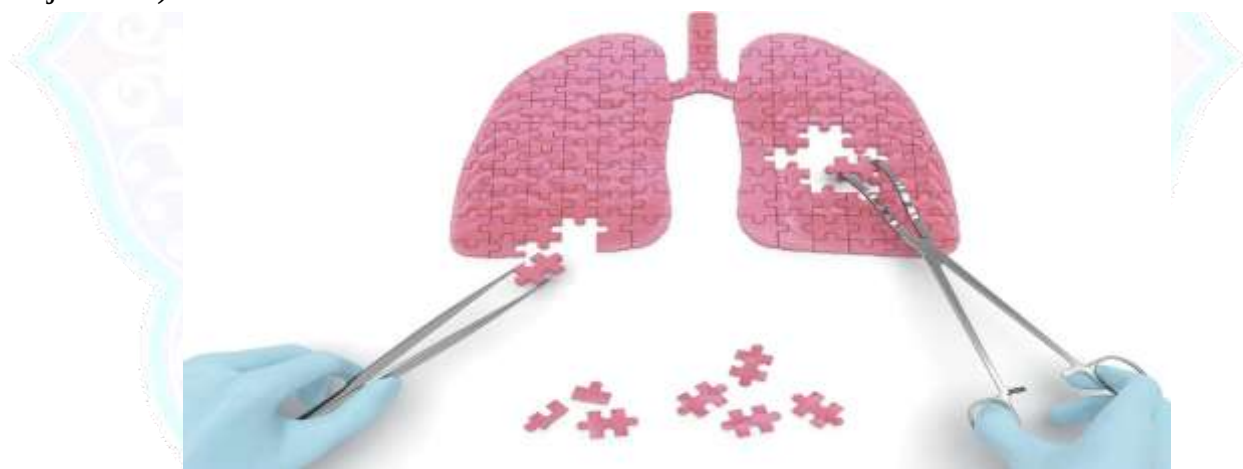

Xojiyev Azimjon Axmedovich

*Xo'jaobod Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat
salomatligi texnikumi Terapiya fani o'qituvchisi*

Zotiljam — sabablari -

Pnevmoniya (qad. yun. πνευμονία — «o'pka kasalligi»), **zotiljam**, **o'pka shamollashi** — o'pka to'qimalarining yallig'lanishi, odatda infeksiya tomonidan chaqiriladi, asosan alveolalar zararlanishi (ularda yallig'lanishli ekssudatsiya rivojlanishi) bilan kechadi.

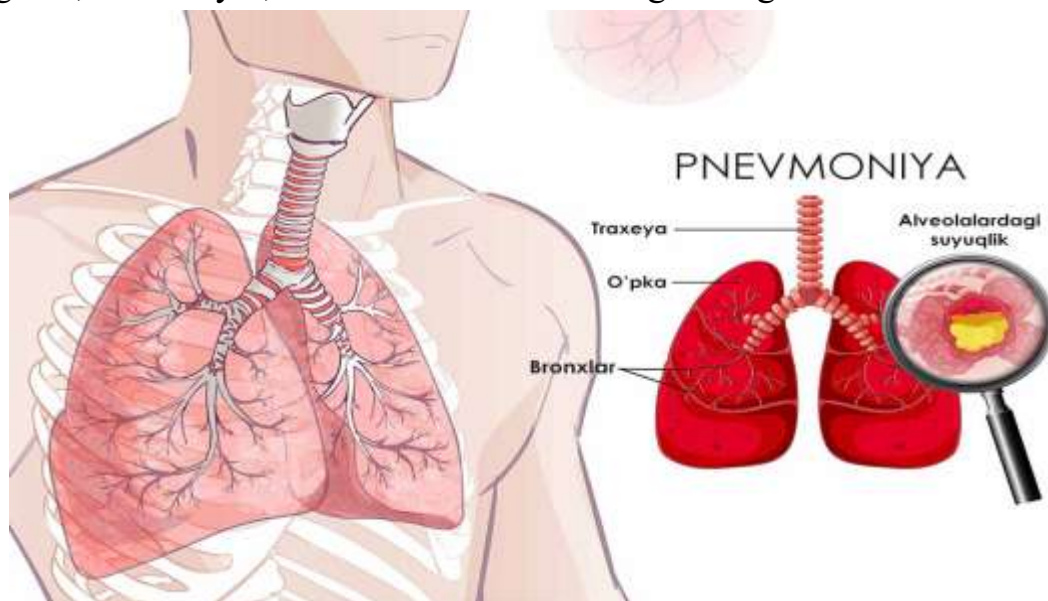
«Pnevmoniya» atamasi katta guruhdan iborat kasalliklarni birlashtiradi, ularning har biri o'ziga xos etiologiya, patogenez, klinik tasvir, rentgenologik belgilar, laboratoriya tadqiqotlari va davolash xususiyatlari bo'yicha xarakterli farqlarga ega.

O'pka to'qimasida infeksiyon bo'lmagan yallig'lanish jarayonlari odatda pnevmonit yoki o'pkaning nafas olish qismlarining birlamchi zararlanishi holatida alveolit deb ataladi. Bunday aseptik yallig'lanish jarayonlari fonida ko'pincha bakterial, virusli-bakterial yoki zamburug'li pnevmoniya rivojlanadi.

Zotiljam kasalligi dunyo bo'ylab 5 yoshgacha bo'lgan bolalarning 15 foizida o'limga sabab bo'ladi Statistika ko'ra, 2017-yilda 5 yoshgacha bo'lgan 808 694 bola pnevmoniyadan vafot etgan. Ushbu xavfli kasallikka chalingan har 64-kishi vafot etishi

qayd etiladi. Pnevmoniya tufayli bemorning turli a'zolarida xavfli asoratlar yuzaga keladi.

O'zbekistonda 2018-yilda nafas olish tizimi kasalliklari hissasiga 100 000 aholi boshiga 23,1 nafar ayol, 34 nafar erkak o'limi to'g'ri kelgan

Tarqalganligi

Har yili 17 milliondan ortiq odamga pnevmoniya tashxisi qo'yiladi, bunda erkaklar ayollarga qaraganda 30 foizga ko'proq kasallanishadi. Maxsus xavf guruhlariga 5 yoshgacha bo'lgan bolalar va 65 yoshdan katta odamlar kiradi. Shu bilan birga, zotiljamda boshqa kasalliklarga nisbatan o'lim darajasi ancha yuqori: erkaklarda 8,04% va ayollarda 9,07%.

Pnevmoniya bilan kasallanish ko'pgina omillarga bog'liq: turmush darajasi, ijtimoiy va oilaviy ahvol, mehnat sharoiti, hayvonlar bilan aloqa, sayohat, zararli odatlar, kasal odamlar bilan aloqa qilish, odamning individual xususiyatlari va u yoki boshqa patogenning geografik tarqalganligi.

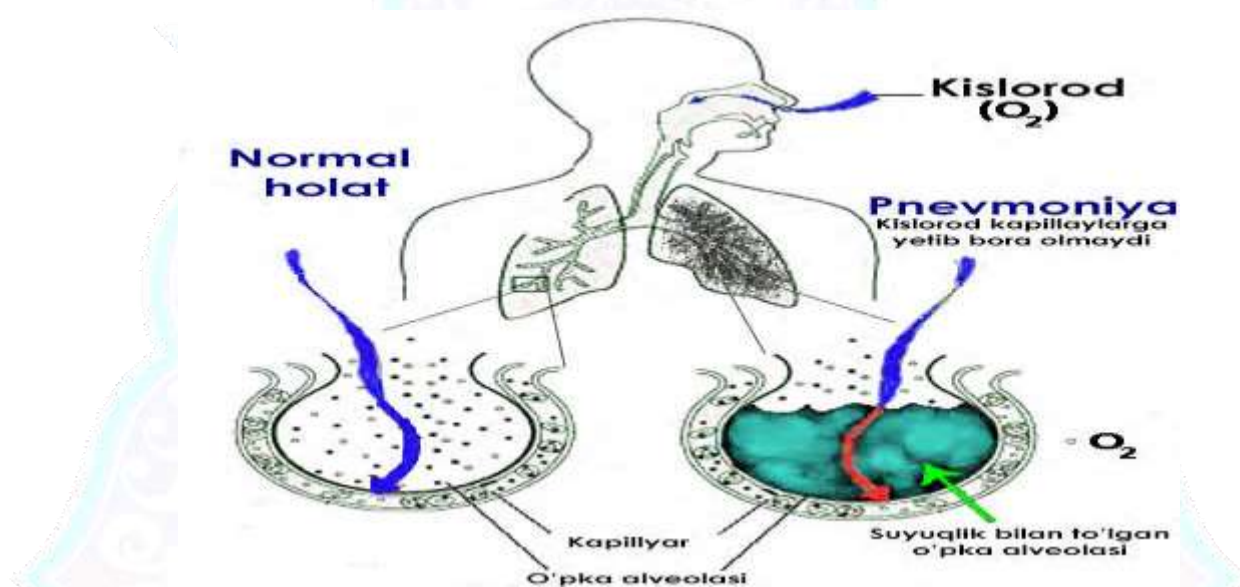
Hozirgi davrda bu kasallik bolalar va qariyalar o'limining eng keng tarqalgan sabablaridan biri bo'lib qolmoqda, ayniqsa ijtimoiy muassasalarda (bolalar uylari, internatlar, qamoqxonalar). Qurolli kuchlar safida pnevmoniya tarqalganligi har ming kishiga 35-40 holat nisbatida to'g'ri keladi. Muddatli harbiy xizmatni o'tayotganlarning har o'ninchisida kasallik og'ir darajada kechadi. Keksa bemorlarda kasalxonada boshqa kasallik sababli davolanayotgan vaqtda pnevmoniya bilan kasallanish holatlari keskin ortadi.

Kasalxona sharoitidagi va kasalxonadan tashqarida kuzatilgan pnevmoniya etiologiyasida keskin farqlar mavjud.

Pnevmoniyada o'pka alveolalari suyuqlik bilan to'lib qoladi, bu kislorodning qon tomirlariga o'tishiga to'sqinlik qiladi. Quyidagi suratda chap tomonda havo bilan

to'lgan sog'lom alveolalar, o'ng tomonda esa zotiljam holatidagi alveolalar holati ko'rsatilgan.

Mikroorganizmlarni o'pka to'qimalariga kirib borishining eng keng tarqalgan yo'li bu bronxogen yo'l bo'lib, bunga aspiratsiya, mikroblarni atrof-muhitdan nafas orqali yutish, patogen floraning yuqori nafas olish yo'llaridan (burun, halqum) quyi qismga o'tishi, tibbiy muolajalar — bronxoskopiya, traxeia intubatsiyasi, o'pkani sun'iy shamollatish, ingalyatsion dori vositalari bilan davolash va boshqalar zamin yaratib beradi

Infektsiyaning gematogen yo'l (qon) bilan tarqalishi kamroq uchraydi, asosan homilaning bachadondaligida infektsiyanishi, septik jarayonlar va intravenoz giyohvand moddalar qabul qilishda. Limfogen infektsiyanish juda kam hollarda qayd etiladi.

Infektsiyanishdan so'ng infektsion agent nafas olish bronxiolalarining epiteliysida o'rnashadi va ko'paya boshlayadi, natijada turli shakllardagi (yengil kataral shakldan nekrotik shaklgacha) o'tkir bronxit yoki bronxiolit rivojlanadi. Mikroorganizmlarning bronxiolalaridan tashqariga tarqalishi o'pka to'qimalarining yallig'lanishiga yoxud pnevmoniyaga olib keladi. Bronxial o'tkazuvchanlik buzilganligi sababli atelektaz o'choqlari paydo bo'ladi. Yo'talish va aksirish refleksi yordamida organizm bronxlar o'tkazuvchanligini tiklashga harakat qiladi, ammo natijada infektsiya sog'lom to'qimalarga tarqaladi va pnevmoniyaning yangi o'choqlari paydo bo'ladi.

Kasallik natijasida kislorod yetishmovchiligi, nafas yetishmovchiligi, og'ir holatlarda esa yurak yetishmovchiligi yuzaga kelishi mumkin. Ko'pincha o'ng o'pkaning II, VI, X va chap o'pkaning VI, VIII, IX, X segmentlari ta'sirlanadi. Bu jarayonga mahalliy limfa tugunlari — bronxopulmonal, paratraxeal, bifurkatsion tugunlar ham jalb etilishi keng tarqalgan.

Zotiljamni davolash

Pnevmoniyani davolashning asosi bu antibiotiklardir. Antibiotik guruhini tanlash pnevmoniyani keltirib chiqargan mikroorganizmga bog'liq holda amalga oshiriladi. Shuningdek, bronxlarni kengaytiradigan va balg'amni suyuqlashtiradigan dorilar — ichga qabul qilish yoki ingalayatsiyalar shaklida, kortikosteroidlar, tomir ichiga tuz eritmalari yuborish, kislorod qo'llaniladi.

Ba'zida plevral punktsiya va bronxoskopiya amalga oshiriladi. Ko'pincha fizioterapiya usullari ham tayinlanadi: ultrabinafshali nurlanish, vibratsion massaj, fizioterapevtik mashqlar, parafin, ozokerit.

Patogen noaniq bo'lgan holatlarda davolash uchun antibiotiklar sifatida himoyalangan penitsillinlar va sefalosporinlar (ya'ni keng spektrli antibiotiklar), makrolidlar qo'llaniladi. Shuningdek karbapenemlar (tienam, meropenem), respirator ftorxinolonlar qo'llanilishi mumkin. Agar terapiya samarasiz bo'lsa, antibiotik boshqa turdasisiga almashtiriladi. Davolash muvaffaqiyatli borayotganini ko'rsatuvchi mezon — antibiotiklarni qo'llash boshlangan kundan boshlab uchinchi kuni tana haroratining normallasishi, shuningdek ko'rik va ko'krak qafasi rentgenogrammasining ob'yektiv ma'lumotlari sanaladi.

Adabiyotlar.

1. Ziyayeva M.F. Xodjasheva M.D. "Kattalarda hamshiralik parvarishi" 1-qism, "Vorish-nashriyot" Toshkent 2014yil.
2. Haydarov G'.O. "Ichki kasalliklar" Toshkent, "Abu Ali ibn Sino" nashriyoti, 2002 yil.
3. Kalonova I.M. "Kattalarda hamshiralik parvarishi amaliyoti" o'quv – uslubiy qo'llanma, Samarkand, 2008yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligining amaldagi buyruqlari

Internet saytlari:

5. www.med.uz.
6. www.minzdrav.uz.
7. www.medbook.ru
8. www.medicum.ru
9. www.ziyonet.uz;